

Atrankinė patikra dėl vėžio

Viskas, ką reikia žinoti

1. KAS YRA ATRANKINĖ PATIKRA IR KAIP JI VEIKIA?

Atliekant vėžio atrankinę patikrą vėžys nustatomas dar prieš pasireiškiant bet kokiems simptomams, todėl ankstyvas ligos nustatymas suteikia geresnes gydymo galimybes – atrankinė patikra siūloma visiems gyventojams, sulaukusiems tam tikro amžiaus.

Remdamasi įtikinamais moksliniais įrodymais, 2022 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba priėmė ES valstybėms narėms skirtas rekomendacijas dėl vėžio atrankinės patikros¹. Atsižvelgiant į tai:

- pagal Europos kovos su vėžiu planą valstybėms narėms teikiama parama siekiant užtikrinti, kad iki 2025 m. 90 proc. ES gyventojų, atitinkančių kriterijus atrankinės patikros dėl krūties, gimdos kaklelio ir storosios žarnos vėžio, būtų pasiūlyta atlikti tokią atrankinę patikrą. Rekomendacijose taip pat išplečiama gyventojų organizuotos vėžio patikros apimtis, įtraukiant plaučių, prostatos ir, tam tikromis aplinkybėmis, skrandžio vėžį;
- ES kovos su vėžiu misija remia patikimesnių, mažiau invazinių ir pigesnių atrankinės patikros tyrimų kūrimą.

Štai kaip atliekama atrankinė patikra dėl kiekvienos rūšies vėžio:

Krūties vėžys

Atrankinė patikra rekomenduojama 50–69 metų amžiaus moterims²

- **Mamograma** – krūties rentgeno nuotrauka, labiausiai paplitusi atrankinės patikros rūšis.
- **Krūtų magnetinio rezonanso tomografija (MRT)** – Šis tyrimas turėtų būti atliekamas, kai tai yra mediciniškai tikslinga. Krūtų magnetinio rezonanso tomografijoje, kuri naudojama kartu su mamografija, krūties nuotraukos daromos pasitelkiant magnetus ir radijo bangas.
- **Klinikinė krūtų apžiūra** – gydytojo slaugytoja neatlieka atliekama apžiūra, kai rankomis bandoma apčiuopti darinius ar kitus pakitimus.
- **Savarankiška krūtų apžiūra** – Moterims svarbu reguliariai tikrintis krūtis ir pranešti gydytojui apie bet kokius neįprastus darinius ar pakitimus.

Storosios žarnos vėžys

Atrankinė patikra rekomenduojama 50–74 metų amžiaus asmenims

- **Imunocheminis išmatų tyrimas (FIT)** – kai išmatos tiriamos siekiant nustatyti pakitimus. FIT laikomas geriausiu atrankinės patikros tyrimu prieš siunčiant tolesnei kolonoskopijai.
- **Kolonoskopija** – tai tyrimas, kai specialiu aparatu endoskopu iš vidaus apžiūrima storoji žarna. Tyrimas laikomas auksiniu standartu gerybinių ir piktybinių auglių diagnostikoje. Daugelį gerybinių auglių, vadinamųjų polipų, iš kurių dažniausiai ir vystosi storosios žarnos vėžys, galima pašalinti kolonoskopijos metu.
- **Virtualioji kolonoskopija** – Kompiuterinės tomografijos (KT) kolonografijos, dar vadinamos virtualiąja kolonoskopija, metu rentgeno spinduliais ir kompiuteriu gaunami visos storosios žarnos vaizdai.

Gimdos kaklelio vėžys

Atrankinė patikra rekomenduojama 25–59 metų amžiaus moterims

- **ŽPV tyrimas** – atliekamas siekiant nustatyti, ar yra didelės rizikos žmogaus papilomos viruso (ŽPV) tipų, galinčių sukelti gimdos kaklelio vėžį.
- **PAP testas** – dar vadinamas PAP tepinėliu arba gimdos kaklelio citologiniu tyrimu, kurio metu tiriamos gimdos kaklelio ląstelės, siekiant nustatyti su ŽPV susijusius pakitimus, kurie negydomi gali išsivystyti į gimdos kaklelio vėžį.
- **ŽPV / PAP bendras testas** – Derinant ŽPV tyrimą ir PAP testą vienu metu galima nustatyti ir didelės rizikos ŽPV tipus, ir bet kokius su ŽPV infekcija susijusius ląstelių pakitimus.

1 Tarybos rekomendacija dėl prevencijos stiprinimo taikant ankstyvojo nustatymo priemones „Naujas ES požiūris į vėžio atrankinę patikrą“, 2022 m. lapkritis

2 Siūloma nustatyti žemutinę 45 metų amžiaus ribą ir viršutinę 74 metų amžiaus ribą.

Skrandžio vėžys

- **Gastroskopija** – dar vadinama viršutine endoskopija, kai viršutinei virškinimo sistemai apžiūrėti naudojamas plonas ir lankstus vamzdelis, vadinamas endoskopu. Šalyse ar regionuose, kuriuose yra didelis sergamumas skrandžio vėžiu, reikėtų apsvarstyti *Helicobacter pylori* ištyrimo ir gydymo strategijas.

Prostatos vėžys

- **PSA tyrimas** – kraujo tyrimas, kuriuo nustatomas prostatos specifinio antigeno (PSA) kiekis kraujyje. PSA tyrimas naudojamas kartu su papildomu magnetinio rezonanso tomografijos (MRT) tyrimu kaip kontrolinis tyrimas.
- **Tyrimas per tiesiąją žarną** – kai sveikatos priežiūros specialistas per tiesiąją žarną apčiuopia prostatą, kad nustatytų, ar joje nėra ko nors neįprasto, pavyzdžiui, vėžio.

Plaučių vėžys

- **LDCT skenavimas** – Plaučių vėžiui nustatyti gydytojai naudoja mažos dozės kompiuterinės tomografijos tyrimą (LDCT). Jis paprastai atliekamas ilgą rūkymo stažą turintiems asmenims.

2. ATRANKINĖS PATIKROS SVARBA

Pagrindinis vėžio patikros tikslas – sumažinti sergamumą onkologinėmis ligomis ir mirtingumą nuo jų. Neabejotina, kad tinkamos atrankinės patikros priemonės veiksmingai sumažino onkologinių ligų ir mirčių nuo jų skaičių ES ir už jos ribų. Atrankinė patikra suteikia galimybę veiksmingai nustatyti ir valdyti savo sveikatos problemas. Ji taip pat gali padėti jums nusiraminti ir patvirtinti, kad nėra dėl ko nerimauti, todėl, gavę kvietimą, būtinai apsilankykite pas gydytoją.

Esant netipiškiems atrankinės patikros rezultatams, gali prireikti papildomų diagnostinių tyrimų vėžiui patvirtinti.

3. KAIP PASIRUOŠTI ATRANKINEI PATIKRAI

Pasiruošimas vėžio atrankinei patikrai skiriasi priklausomai nuo patikros tipo, pavyzdžiui, prieš kolonoskopiją negalima reikia išsivalyti žarnyną, negalima valgyti, kelias valandas iki tyrimo negalima gerti. Tokią informaciją turėtumėte gauti prieš vizitą.

Paprastai patariama ruoštis taip, kaip ruoštumėtės įprastam vizitui pas gydytoją:

- dėvėkite patogius drabužius;
- laikykitės higienos reikalavimų;
- pasiruoškite ir užsirašykite visus jums rūpimus klausimus.

